

**РІШЕННЯ РАЗОВОЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ
ДФ 58.053.036 ПРО ПРИСУДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА
ФІЛОСОФІЇ**

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 58.053.036 Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» на підставі прилюдного захисту дисертації «Культурне і освітнє становище Галичини та Буковини в умовах російської окупації (1914–1917 рр.)» за спеціальністю 032 «Історія та археологія».

15 листопада 2023 року.

Ковбаса Василь Михайлович, 1995 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка з відзнакою у 2018 році, за спеціальністю «Середня освіта (Історія)», кваліфікація – викладач історії (диплом М18 № 189103).

З 2019 року – аспірант кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Дисертацію виконано у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка.

Науковий керівник:

Зуляк Іван Степанович – доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Здобувач має 10 наукових публікацій за темою дисертації, з них 2 – статті у фахових наукових виданнях України (категорія «А» і «Б»), які входять до міжнародних наукометричних баз даних, 1 – у закордонному

періодичному виданні, 7 – матеріали наукових конференцій:

1. Ковбаса В. Релігійна політика російської окупаційної влади в Галичині та Буковині (1914–1917 рр.) Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки. Том 32 (71). № 3. 2021. С. 65–73. URL: <https://doi.org/10.32838/2663-5984/2021/3.10>

2. Ковбаса В. Становище Греко-Католицької Церкви в умовах російської окупації Східної Галичини та Північної Буковини (1914–1917 рр.) Knowledge, Education, Law, Management. № 7 (43) vol. 1. 2021. С. 101–108. URL: <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.7.1.16>

3. Zulyak, I. & Kovbasa, V. Education Issue Under the Conditions of the Russian Occupation of Eastern Galicia and Northern Bukovyna (1914–1917). Східноєвропейський історичний вісник. 2023. Вип. 26. С. 43–54. URL: <https://doi.org/10.24919/2519-058X.26.275199>

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради:

1. Кліш Андрій Богданович, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Без зауважень.

2. Реєнт Олександр Петрович, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, завідувач відділу історії України XIX – поч. XX ст. Інституту історії України НАН України. Зауваження, висловлені у відгуку опонента:

1. У вступі у формулюванні географічних меж дослідження автор суперечить сам собі, визначаючи їх (с. 21) одночасно і в межах цілокупних Галичини («Королівство Галичини та Володимирії з Великим князівством Краківським і князівствами Освенцима й Затору») та Буковини («Герцогство Буковина»), тобто включно із Західною Галичиною та Південною Буковиною, і в обширах лише Східної

Галичини та Північної Буковини («Після 1991 р. досліджувані території входять до складу сучасних Львівської, Тернопільської, Івано-Франківської та Чернівецької областей України»).

2. У підрозділі 1.1. дисертант абсолютно незаслужено, аналізуючи доробок зарубіжних дослідників, взагалі не згадав про важливі в контексті його роботи наукові праці Анни Вероніки Вендланд та Джона Пола Химки.

3. Деталі завжди важливі і мають значення, як-от: «примірники московської «Прикарпатской Руси»» (с. 82; у Москві ця газета ніколи не видавалася, вжито, мабуть, у значенні «російської» чи «російськомовної»); «канцелярія Тернопільського генерал-губернатора» (с. 225; а така і такий – хоч коли були?); «новим генерал-губернатором окупованих територій стає Д. Дорошенко» (с. 250; насправді він був комісаром Тимчасового уряду на окупованих територіях, а не генерал-губернатором).

3. Орлик Світлана Владиславівна, доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи Центральноукраїнського національного технічного університету. Зауваження, висловлені у відгуку опонента:

1. Враховуючи, що у дисертації розглядаються географічні межі етнічних українських областей Австро-Угорської імперії, які були окуповані російською імперією в роки Першої світової війни (дисертант зазначає, що «після 1991 р. досліджувані території входять до складу сучасних Львівської, Тернопільської, Івано-Франківської та Чернівецької областей України» С. 21.), а саме Східної Галичини і Північної Буковини, то варто було б по тексту використовувати саме історико-географічні дефініції «Східна Галичина і «Північна Буковина», а не «Галичина» і «Буковина».

2. На нашу думку, згадуючи у тексті дисертації церковних діячів слід уніфіковано підходити до написання їхніх імен, називаючи повне

церковне ім'я яке прийнято ними у чернецтві (не застосовувати ініціали в іменах) і потім вказувати їхні прізвища: митрополит Андрей Шептицький, архієпископ Євлогій (Георгієвський), архієпископ Антоній (Храповицький) тощо (по тексту розділу 2, п.2.1).

3. Щодо призначення архієпископа Євлогія (Георгієвського) на управління РПЦ окупованих територій Східної Галичини і Північної Буковини (С.86). Слід зауважити, що єпископом Люблінським і Холмським Євлогій (Георгієвський) став з 18 липня 1905р., а з 20 травня 1912 р. його приведено у сан архієпископа цієї ж єпархії, де він і займав посаду до 14 травня 1914 р. З цієї ж дати він був переведений на посаду архієпископа Волинського і Житомирського. Тоді як автор стверджує, що Євлогій «упродовж 1902-1914 рр. керував Холмською єпархією Волині» (С.86). Прослідковуючи більш детально зміну посад церковної служби Євлогія (Георгієвського) можна припустити, що регіональний досвід та напрацьовані зв'язки з галицькими москвофілами стали визначальними при призначенні Миколою II саме його на управління РПЦ окупованих територій Галичини і Буковини.

4. Викликає заперечення назва розділу 4 «Культура в імперській системі», адже культура на окупованих територіях так і не стала складовою імперської системи культури попри потуги окупаційної влади. Більш доцільним було б назвати розділ «Політика окупаційної влади у сфері культури».

5. Не зовсім вдалою вважаємо назву розділу 4, п. 4.2. «Відновлення театрального життя (1914-1915 р.)», оскільки назва суперечить твердженню самого автора про те, що «українські чи єврейські театри після відповідних розпоряджень були закриті та не могли відновити діяльність протягом усього періоду окупації» (С. 231), тож «відновлення» було можливим не для всіх театрів. Доречно було б назвати цей пункт «Стан театрального життя та функціонування інших розважальних закладів (1914-1915 р.)», розглянувши окрім театрів й функціонування

кінематографу, який також мав певний контент, країну походження та МОВУ викладення. Водночас, російська окупаційна влада посилювала дозвільний та цензурний контроль за діяльністю кінематографу. На поліцію було покладено обов'язок здійснювати попередній перегляд призначених до демонстрації кінематографічних картин, для того щоб не допускати тенденційних та заборонених спеціальними розпорядженнями сюжетів.

6. Доцільно було б висновки до розділів формувати окремим пунктом.

7. У загальних висновках дисертації доцільно було б окреслити перспективи досліджень.

4. Старка Володимир Васильович, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Зауваження, висловлені у відгуку рецензента:

1. Для з'ясування місця та значення теми дисертаційної роботи в історичній науці, її джерельного забезпечення та методологічної основи важливе значення має перший розділ праці. У підрозділі 1.1 дисертант цілком доречно застосував хронологічний підхід для аналізу різнопланової літератури з проблеми, оскільки на різних періодах дослідження використовувалися різноманітні теоретико-методологічні підходи з проблеми. Попри те, що Ковбаса Василь проаналізував значний обсяг літератури, видання зарубіжних авторів «загубилися» серед проаналізованих видань та складаються переважно із російських вчених, а праці європейських чи американських науковців майже не розглядаються дисертантом. Тому, доцільно було б звернути увагу на провідні тенденції в зарубіжній історіографії в дослідженні тематики в контексті вироблення новітніх концептуальних підходів.

2. У другому розділі «Релігійна політика російської окупаційної влади», недостатньо розкрито вплив та роль москвофільських організацій

у процесах поширення православ'я на окупованих територіях, їх фінансування російським урядом, а також присутня певна односторонність у висвітленні та оцінці окремих подій, через брак глибшого аналізу.

3. У підрозділі 4.1 спостерігається певна сумбурність через непослідовний виклад матеріалу, коли питання що стосуються преси та ідеології подані поряд, через що втрачається логічність викладу.

4. У підрозділі 4.2 автор дослідження не цілком розкриває питання діяльності аматорських театрів в умовах російської окупації, а у підрозділі 4.3 й зовсім не порушує питання про роль пересічних людей у процесі збереження культурно-історичної спадщини. Доцільно було б це представити у дисертації.

5. Бистрицька Елла Володимирівна, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Зауваження, висловлені у відгуку рецензента:

1. Попри те, що Ковбаса Василь проаналізував значний обсяг літератури, в огляді історіографічної бази дослідження бракує її аналітичного осмислення, що здійснюється через заявлені й обґрунтовані принципи класифікації. Серед проаналізованих видань зарубіжних науковців основну частину складають переважно російські вчені, а праці європейських чи американських науковців майже не розглядаються дисертантом. Тому, доцільно було б звернути увагу на провідні тенденції в зарубіжній історіографії в дослідженні тематики в контексті вироблення новітніх концептуальних підходів.

2. У другому розділі «Релігійна політика російської окупаційної влади», присутня певна односторонність у висвітленні та оцінці окремих подій, через брак глибшого аналізу. На нашу думку, згадуючи релігійних діячів, слід ретельніше підходити до написання їхніх імен, називаючи повне церковне ім'я і потім вказувати прізвища.

Результати відкритого голосування:

«за» – 5,

«проти» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Ковбасі Василю Михайловичу ступінь доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» зі спеціальності 032 «Історія та археологія».

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Андрій КЛШ